

Wetstechnische opmerkingen

Toezenden lijsten aan hoofdstembureaus

Advies: Het schrappen van de in artikel I 1, tweede lid van de Kieswet opgenomen bepaling dat het centraal stembureau de hoofdstembureaus op de tweede dag na de kandidaatstelling een afschrift van de ingeleverde kandidatenlijsten zendt.

Toelichting: Met ingang van 1 december 2013 is in artikel J 21 van de Kieswet bepaald dat de burgemeester van een gemeente de verantwoordelijkheid draagt voor het drukken van de stembiljetten. Voorheen lag deze verantwoordelijkheid wettelijk gezien bij de hoofdstembureaus. De bepaling dat het centraal stembureau de definitief vastgestelde kandidatenlijsten, na de zitting waarin het besluit over de geldigheid van de lijsten en het verstrijken van de beroepstermijn, naar de hoofdstembureaus zendt, is dan ook geschrapt. Op grond van artikel I 1, tweede lid van de Kieswet draagt het centraal stembureau er bij de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer en provinciale staten van een provincie die uit meer dan één kieskring bestaat, echter nog wel zorg voor dat de hoofdstembureaus op de tweede dag na de kandidaatstelling een afschrift van de kandidatenlijsten ontvangen die voor de desbetreffende kieskring zijn ingeleverd. Deze bepaling kan geschrapt worden nu hij geen doel meer dient en de gemeenten de verantwoordelijkheid dragen voor het drukken van de stembiljetten.

Registratie als kiezer en aanmaken kiezersregister

Advies: Gelijktrekken van de laatste dag voor indiening van verzoeken tot registratie als kiezer in het buitenland en verzoeken om per brief te stemmen kunnen worden ingediend, met het moment waarop de kiezersregisters worden aangemaakt (de dag van kandidaatstelling).

Toelichting: Verzoeken tot registratie als kiezer in het buitenland door Nederlanders die in het buitenland woonachtig zijn, dienen uiterlijk zes weken voor de dag van stemming te zijn ontvangen door het orgaan waarbij het verzoek moet worden ingediend (artikel D 3b, derde lid van de Kieswet). Ook personen die in Nederlandse gemeenten als kiezer staan geregistreerd, maar vanuit het buitenland per brief aan de stemming willen deelnemen – hetgeen voor de Europese parlamentsverkiezing mogelijk was – dienen daartoe uiterlijk zes weken voor de stemming een verzoekschrift in te dienen bij de burgemeester van de gemeente waar zij als kiezer geregistreerd zijn (artikel M 3, eerste lid van de Kieswet). Voor de afgelopen verkiezing voor het Europees Parlement betekende dit uiterlijk 10 april 2014. Het kiezersregister dient echter reeds op de 44^e dag voor de stemming te worden opgemaakt, dat was 8 april 2014. Door uw ministerie is aan gemeenten gevraagd om achteraf nog kiezers aan het register toe te voegen. Raadzaam is deze twee momenten gelijk te trekken, zodat correctie achteraf niet meer nodig is.

Onverenigbare functies stembureauleden

Advies: Artikel E 4, tweede lid, onder b, van de Kieswet zodanig wijzigen dat ook voor burgemeesters geldt dat zij niet zowel stembureau lid als lid van het hoofd- en centraal stembureau kunnen zijn. Middels een nieuwsbrief of circulaire nogmaals bij gemeenten onder de aandacht brengen dat raadsleden en kandidaten weliswaar als stembureau lid benoemd kunnen worden, maar dat hier terughoudendheid op zijn plaats is.

Toelichting: Bij het Informatiepunt Verkiezingen zijn vragen binnengekomen over met het stembureau lidmaatschap onverenigbare functies. In de eerste plaats was er de vraag of een burgemeester als stembureau lid mag functioneren, aangezien deze niet benoemd wordt, maar van rechtswege voorzitter is van het hoofdstembureau (artikel E 7 van de Kieswet). Op grond van deze bepaling zou een burgemeester, omdat hij niet benoemd wordt, strikt genomen dus tevens zitting kunnen nemen in een stembureau. De achterliggende gedachte van het verbod op het tegelijkertijd vervullen van beide functies, is echter het voorkomen dat een lid van het hoofd- of centraal stembureau zijn eigen werkzaamheden controleert. Vanuit deze gedachte is het niet wenselijk dat een burgemeester tevens lid is van een stembureau. Een tekstuele wijziging van artikel E 4, tweede lid, onder b, van de Kieswet is voldoende om dit ook in de Kieswet neer te leggen.

Ook werd er vaak gevraagd of zittende raadsleden, wethouders en kandidaten zitting kunnen nemen in een stembureau. Dit vanwege het belang dat zij kunnen hebben bij een bepaalde verkiezingsuitslag. Eerder hebben zowel het kabinet als de Kiesraad aangegeven dat het wenselijk is terughoudend te zijn bij het benoemen van deze personen als stembureaulid.¹ Voorgesteld wordt, gelet op het aantal vragen dat hierover gesteld wordt, dit standpunt opnieuw onder de aandacht te brengen bij gemeenten in een nieuwsbrief of circulaire.

Informatie op de stempas

Advies: Nadere regels stellen over welke persoonsgegevens op de stempas dienen te staan, hetgeen in het model voor de stempas (model J 7) kan worden verwerkt.

Toelichting: Er bestaat onduidelijkheid over de informatie en persoonsgegevens die ten behoeve van de adressering op de stempas worden gezet. De Kieswet en het Kiesbesluit geven hier geen duidelijkheid over en op het model voor de stempas (model J 7) staat evenmin welke gegevens dit dienen te zijn. Op dit moment wordt door gemeenten veelal een praktisch motief aangehaald voor plaatsing van de geboortedatum op de stempas: controle van de identiteit en kiesgerechtigdheid van degene die zich bij het stembureau meldt. Van overheidswege is gecommuniceerd om, afgezien van de naam van een kiezer, geslacht en geboortedatum te vermelden om de identiteit te kunnen vaststellen.² Er zijn echter kiezers die hier bezwaar tegen hebben (de stempas wordt soms zonder envelop of in een vensterenvelop verzonden en de geboortedatum zou hiermee zichtbaar zijn voor anderen). Ook zijn er kiezers die er bezwaar tegen hebben dat er in de adressering gegevens zijn opgenomen als: 'weduwe van', 'echtgenote van' en uitgeschreven voornamen, hetgeen door sommige gemeenten wordt gedaan. In zowel de Kieswet als het Kiesbesluit is echter niets voorgeschreven over de persoonsgegevens op de stempas. Omdat dit onderwerp ook bij eerdere verkiezingen tot vragen heeft geleid, raadt de Kiesraad aan nadere regels op te nemen over welke persoonsgegevens op de stempas dienen te staan, en hierbij bij voorkeur aan te sluiten bij de gegevens die zijn opgenomen in de basisregistratie persoonsgegevens (BRP). Dit kan bijvoorbeeld in het model voor de stempas (model J 7) worden verwerkt.

Wijze van vermelding kandidaat

Advies: In het Kiesbesluit bepalen dat de schrijfwijze van een kandidaat overeenkomstig de basisregistratie persoonsgegevens (BRP) is. Indien u van mening bent dat de BRP bij de vermelding van een kandidaat niet leidend is en hier niet toe overgaat, in model H 1 spreken van 'voorletter(s)'.³

Toelichting: Een onderwerp dat verduidelijking behoeft is of de wijze van vermelding van een kandidaat op de kandidatenlijst dient overeen te stemmen met de vermelding van de betreffende persoon in de gemeentelijke basisregistratie persoonsgegevens (BRP). In artikel H 2, eerste lid, van het Kiesbesluit en het model voor de kandidatenlijst (model H 1) staat weliswaar aangegeven welke gegevens van de kandidaat moeten worden vermeld, maar het blijft onduidelijk of een kandidaat mag volstaan met het vermelden van één voorletter als hij meerdere voornamen bezit. In het Kiesbesluit is bepaald dat een kandidaat op de kandidatenlijst wordt vermeld met naam, voorletters, geboortedatum en gemeente of woonplaats. Achter de voorletters kan tussen haakjes de roepnaam van een kandidaat worden vermeld. In de praktijk blijkt dat er kandidaten zijn die er de voorkeur aan geven om slechts de voorletter van hun eerste voornaam te gebruiken of de voorletter van hun roepnaam. De Kiesraad adviseert hierover duidelijkheid te creëren door in het Kiesbesluit te bepalen dat de schrijfwijze van een kandidaat overeenkomstig de BRP is³, hetgeen ook de voorkeur van de gemeenten heeft.

BSN

Advies: Meer duidelijkheid creëren over het gebruik van het burgerservicenummer (BSN) in het verkiezingsproces.

Toelichting: Bij de afgelopen verkiezingen is voor de eerste maal gebruik gemaakt van het burgerservicenummer (BSN). Het BSN diende te worden ingevuld op de instemmingsverklaring waarmee de kandidaat instemde met zijn kandidaatstelling op een lijst (model H 9). Gebleken is dat

¹ Kamerstukken II, 2011-2012, 33 258, nr. 7, p. 2.

² Dit advies is onder andere gegeven in de circulaire van 19 maart 2009 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

³ Gelet op de nieuwe en vereenvoudigde lay-out van de modellen, is het opnemen van een voetnoot in het model volgens de Kiesraad niet wenselijk.

het gebruik van het BSN tot vragen heeft geleid. Een van de vragen was of het invullen van het BSN op het betreffende model verplicht was. Na overleg met uw ministerie is besloten dat het BSN wel ingevuld moet worden, maar dat het niet vermelden ervan niet als verzuim wordt aangemerkt. Noch uit de Kieswet, noch uit het Kiesbesluit volgt dat het niet invullen van het BSN op de verklaring als verzuim moet worden aangemerkt. Dit antwoord leidde in de praktijk tot verwarring en leverde de vraag op wat dan de status is van het invullen ervan. Een andere vraag is of het BSN, nu het op de instemmingsverklaring voor de kandidaatstelling wordt ingevuld, ook na de kandidaatstellingsperiode mag worden gebruikt, bijvoorbeeld om het actuele adres te controleren bij een latere benoeming. Op basis van jurisprudentie is gebleken dat, indien een kopie van het paspoort moet worden overgelegd voor correspondentie met het centraal stembureau, het BSN door de burger niet mag worden weggelakt en de kopie niet geanonimiseerd mag worden.⁴ Dit verhoudt zich niet met de stelling dat het niet invullen van het BSN op de instemmingsverklaring geen gevolgen heeft. Hiernaast levert het gebruik van het BSN in het verkiezingsproces praktische voordelen op, aangezien personen hierdoor snel kunnen worden teruggevonden in de BRP voor bijvoorbeeld de controle van de kiesgerechtigdheid en de schrijfwijze van kandidaten. De Kiesraad ziet om deze reden graag dat er meer duidelijkheid wordt gegeven over het gebruik van het BSN in het verkiezingsproces en raadt aan het invullen van het BSN verplicht te stellen.

Adressering vervangende stempas

Advies: In de artikelen J 7 en J 8 van de Kieswet bepalen dat de stempas en vervangende stempas moeten worden verzonden naar het BRP-adres van de kiezer.

Toelichting: Rond de afgelopen verkiezingen zijn bij het Informatiepunt Verkiezingen vragen binnengekomen over de verzending van de vervangende stempas. Er heerste onduidelijkheid over de vraag of de stempas naar het BRP-adres (voorheen GBA-adres) van de kiezer moest worden verzonden of dat de kiezer er ook voor kon kiezen om de vervangende stempas op een ander adres te laten bezorgen. De Kiesraad ging er tot op heden van uit dat een stempas, en ook een vervangende stempas, bij verzending alleen naar het BRP-adres van de kiezer kon worden verzonden. Hoewel dit niet expliciet uit de Kieswet of het Kiesbesluit volgt, lijkt dit ook logisch gelet op het feit dat de kiesgerechtigdheid wordt ontleend aan de gemeentelijke basisregistratie persoonsgegevens (BRP) en correspondentie met inwoners van een gemeente via dit adres loopt.

De door het Informatiepunt ontvangen vragen hadden betrekking op het zogenoemde model J 8 (het verzoek om een vervangende stempas). Dit model laat de mogelijkheid open de vervangende stempas op een ander (post)adres te laten bezorgen. Dit formulier is door uw ministerie in een nieuwsbrief aan de gemeenten ter beschikking gesteld.⁵ Aangezien dit formulier geen basis heeft in de Kiesregeling behorende bij de Kieswet (voorheen Modellenregeling), is het in de nieuwsbrief ten onrechte aangehaald als 'model' J 8, hetgeen voor verwarring heeft gezorgd. Ook het feit dat het formulier de mogelijkheid open laat om een vervangende stempas naar een ander adres dan het BRP-adres te zenden, riep vragen op. De Kiesraad acht dit niet wenselijk. Gemeenten dienen hiervoor een aparte administratie bij te houden, hetgeen een grote administratieve last betekent. Bovendien vergroot het de kans op misbruik. De Kiesraad vindt dit onwenselijk en adviseert in de artikelen J 7 en J 8 van de Kieswet nader te bepalen dat zowel de stempas als de vervangende stempas wordt verzonden naar het BRP-adres van de kiezer.

Terinzagelegging proces-verbaal in Caribisch Nederland

Advies: In artikel Ya 4 van het Kiesbesluit alsnog opnemen dat het proces-verbaal I 4 op het bestuurskantoor in Caribisch Nederland ter inzage wordt gelegd.

Toelichting: In artikel I 1 van het Kiesbesluit is bepaald dat de processen-verbaal van de in de artikelen I 1 en I 4 van de Kieswet bedoelde zittingen ter inzage worden gelegd bij het centraal stembureau tot en met de dag waarop de kandidatenlijsten openbaar worden gemaakt. Op grond van artikel Ya 4, eerste en tweede lid, van het Kiesbesluit, worden afschriften van de processen-verbaal van de zitting bedoeld in artikel I 1 van de Kieswet bij de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer respectievelijk het Europees Parlement, tevens ter inzage gelegd op het bestuurskantoor in Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Het centraal stembureau draagt er zorg voor dat de processen-verbaal daartoe langs elektronische weg ter kennis worden gebracht van de gezaghebbers van

⁴ ABRvS, 14 februari 2014, 201401212/1/A2.

⁵ Nieuwsbrief 1 Verkiezingen leden van de gemeenteraad en Europees Parlement 2014 d.d. 1 oktober 2013.

Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Gebleken is dat het proces-verbaal van de zitting bedoeld in artikel I 4 van de Kieswet abusievelijk niet ter inzage hoeft te worden gelegd op het bestuurskantoor. Verzocht wordt deze omissie te herstellen en de terinzagelegging van dit proces-verbaal alsnog op te nemen in artikel Ya 4 van het Kiesbesluit.

Vermelding kiezerspas in processen-verbaal

Advies: In de processen-verbaal N 10-1 en N 11 de definitie 'geldig volmachtbewijs (schriftelijk of via ingevulde achterkant van stempas)' aan passen, door aan de betreffende tekst toe te voegen 'of kiezerspas', zodat duidelijk is dat ook onderhandse volmachten door middel van de overdracht van een kiezerspas hieronder vallen.

Toelichting: Kiezers die bij volmacht willen stemmen, kunnen een onderhandse volmacht afgeven door middel van het invullen van de achterkant van de aan hen verstrekte stempas of kiezerspas (artikel L 2, eerste lid, van de Kieswet). Uit de modellen voor de processen-verbaal N 10-1 (proces-verbaal van een stembureau) en N 11 (Vaststelling aantal stemmen in gemeente of openbaar lichaam) ten aanzien van het aantal toegelaten kiezers, blijkt niet ondubbelzinnig dat volmachtstemmen die zijn uitgebracht door ondertekening van de achterkant van een kiezerspas, ook worden meegeteld bij de categorie volmachtbewijzen. Bij de categorie stemmen bij volmacht wordt een volmacht namelijk als volgt gedefinieerd: 'geldig volmachtbewijs (schriftelijk of via ingevulde achterkant van stempas)'. De Raad adviseert deze definitie zodanig aan te passen – door aan de betreffende tekst toe te voegen 'of kiezerspas' – dat ook duidelijk is dat onderhandse volmachten door middel van de overdracht van een kiezerspas hieronder vallen.

Kopie identiteitsbewijs bij aanvraag kiezerspas

Advies: In de Kieswet de bepaling opnemen dat bij de aanvraag van een kiezerspas een (kopie) legitimatiebewijs moet worden overgelegd.

Toelichting: Er zijn bij het Informatiepunt Verkiezingen vragen binnengekomen over de aanvraag van een kiezerspas en schriftelijke volmacht en het overleggen van een (kopie) identiteitsbewijs hiervoor. Op grond van de huidige bepalingen (artikel K 6 en artikel L 8 van de Kieswet) is het overleggen van een kopie van een identiteitsdocument hiervoor niet verplicht. Dit maakt het in beide gevallen mogelijk dat het verzoek daartoe wordt ingediend door iemand onder een andere naam. Anders dan bij de kiezerspas het geval is, heeft de wetgever ten aanzien van het aanvragen van een schriftelijke volmacht er bewust voor gekozen om het overleggen van een kopie identiteitsbewijs niet verplicht te stellen. De gedachte hierachter is dat kiezers die geen identiteitsbewijs meer hebben, of over een verlopen identiteitsbewijs beschikken, alsnog de mogelijkheid wordt geboden aan de stemming deel te nemen. Na inwilliging van het verzoek ontvangt een volmachtgever weliswaar een bericht dat zijn verzoek is ingewilligd en de volmacht naar de gemachtigde is gezonden, maar de eenmaal verleende volmacht kan echter niet meer worden ingetrokken. De gedupeerde kiezer heeft dus geen mogelijkheden meer om gebruik te maken van zijn stemrecht. Ook bij het aanvragen van een kiezerspas door iemand anders, is dit het geval. Hoewel de kans groot is dat de fraudeur in dat geval niet kan stemmen met de oneigenlijk aangevraagde stempas omdat hij zich niet kan identificeren in het stemlokaal, heeft de kiesgerechtigde zelf geen mogelijkheden meer om te stemmen. Dergelijk misbruik van de kiezerspas kan gemakkelijk voorkomen worden door te bepalen dat bij de aanvraag van een kiezerspas een (kopie) legitimatiebewijs moet worden overgelegd. De Raad stelt dan ook voor de regeling overeenkomstig aan te passen.